

Anmälan mot Kriminalvården, häktet Helsingborg, avseende rutinerna för postgranskning

Beslutet i korthet: I anmälan har riktats klagomål mot att Kriminalvården, häktet Helsingborg, har som rutin att de intagna måste ange intagnings- eller bostadsrumsnummer på utgående "privatpost". I beslutet konstateras att det för ett häkte är av central betydelse att man kan säkerställa att ett brev härrör från en intagen som har lämnat ett granskningsmedgivande, innan granskning sker. Därmed är det ofrånkomligen så att häktet måste ha en rutin som innebär att privatpost kan kopplas till en viss intagen. JO har inte haft någon erinran mot på vilket sätt häktet har utformat rutinerna avseende postgranskning (jfr JO:s beslut i dnr 4923-2012).

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 7 september 2012, anförde AA i huvudsak följande. Enligt Kriminalvårdens nya regler och riktlinjer för intagna i anstalt eller häkte, så behöver en intagen inte skriva avsändare, intagningsnummer eller liknande på utgående post. Trots det har personal på häktet Helsingborg lämnat tillbaka ett brev som han ville skicka, med besked att han var tvungen att förse försändelsen med namn, intagningsnummer eller rumsnummer.

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvården för yttrande. Av yttrandet skulle framgå om den i anmälan beskrivna rutinen också tillämpades beträffande försändelser till myndigheter.

I sitt remissvar anförde Kriminalvården, region Syd, genom tf. regionchefen BB, följande.

Författningsbestämmelser

Av häkteslagen (2010:611), HäL, 3 kap. 6 § framgår att försändelser mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda ska vidarebefordras utan granskning. En sådan försändelse till en intagen ska dock inte vidarebefordras utan hållas kvar, om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare av försändelsen är oriktig. Bestämmelserna tar sikte på försändelser både till och från intagna. Huvudregeln är att sådana försändelser som anges i

bestämmelserna ska lämnas ut till den intagne eller befordras till den angivna mottagaren utan granskning.

I HäL 3 kap. 7 § anges att i andra fall än som avses i 6 § får en intagen vägras att sända eller ta emot en försändelse, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. En försändelse som den intagne inte får sända eller ta emot får hållas kvar.

I HäL 3 kap. 8 § så anges att en försändelse som hålls kvar inte får granskas utan den intagnes medgivande, om det inte är absolut nödvändigt av säkerhetsskäl.

En försändelse som avses i 6 § får endast granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

Ur Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:2) om häkte, (FARK Häkte), framgår ur 3 kap. 15 § att en försändelse till eller från en intagen ska befordras samma dag som försändelsen kommer till häktet, om det är möjligt och försändelsen inte ska granskas eller hållas kvar. En försändelse ska alltså som huvudregel befordras. Med detta menas att inkommande försändelser ska lämnas över till den intagne och att utgående försändelser ska lämnas till Posten eller motsvarande för befordran till adressaten. Att en inkommande försändelse ska lämnas över till den intagne betyder inte att han eller hon också får inneha försändelsen. Överlämnandet kan behöva göras på särskilt anvisad plats utanför avdelningen, varefter prövning av frågorna om innehav och omhändertagande får ske. En försändelse ska dock inte befordras om den ska granskas, eller, om så kallat postgranskningsmedgivande inte har lämnats i häkte, hållas kvar.

Ur FARK Häkte 3 kap. 16 § anges att bestämmelserna i 17-20 §§ endast gäller om den intagne har medgivit att försändelsen granskas eller om den granskas på grund av att det är absolut nödvändigt av säkerhetsskäl enligt 3 kap. 8 § häkteslagen (2010:611). (KVFS 2011:12)

Ur de allmänna råden framgår vidare att medgivande till granskning sker normalt genom att den intagne skriver under ett så kallat postgranskningsmedgivande.

Skydd för myndighetspost

Var och en ska åtnjuta respekt för sin korrespondens och skydd för undersökningar av brev och andra förtroliga försändelser dock att Kriminalvården, i vissa särskilt angivna fall, kan granska försändelser till och från intagna i häkte. Huvudregel är att försändelser ska befordras utan granskning. Även ett förfarande där en intagen uppmanas att öppna myndighetspost i närvaro av häktespersonal strider mot syftet med reglerna om skydd för myndighetspost och får därför inte användas.

Skyddet för förtrolig kommunikation kan ses som en för intagna anpassad form av det skydd som gäller för varje medborgare enligt 2 kap. 6 § regeringsformen (RF). Principen är betydelsefull och finns befast i flera internationella överenskommelser, bland annat de Europeiska fängelsereglerna och FN:s principer till skydd för frihetsberövade personer. Om det krävs för att tillgodose vissa viktiga intressen kan dock undantag göras från denna princip enligt såväl regeringsformen som de tidigare nämnda internationella överenskommelserna. Enligt 2 kap. 12 § RF får inskränkningar i grundlagsskyddade rättigheter göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle, men de får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem.

Rutiner för granskning av post

Kriminalvården ska ha rutiner för postbefordran som medför att skyddet för den förtroliga kommunikationen fungerar. Samtidigt är det av vikt att Kriminalvården får effektiva verktyg för att förebygga och beivra brott och upprätthålla ordning och säkerhet i häkten.

När det gäller utgående försändelser bör det inte antecknas på försändelsen att den granskats. Underrättelse bör i stället ske genom att information lämnas till den in-

tagne i en separat handling. I sådant fall behöver särskilt anges vilken försändelse som har granskats, eftersom det inte framgår på annat sätt. Ett tydligt och praktiskt sätt att informera den intagne är att kopiera det utgående kuvertet och stämpla på kopian, som sedan skickas tillbaka till den intagne. I vissa fall kan det för den intagne vara särskilt angeläget att mottagaren inte får en uppsprättad och återförseglad försändelse. Det kan då vara lämpligt att i samråd med den intagne lägga brevet i ett nytt kuvert innan det vidarebefordras. Den intagne kan också välja att inte försegla utgående försändelser.

Intagna får däremot inte uppmanas att överlämna utgående försändelser utan att de är förseglade, oavsett om det står klart att granskning kommer att ske eller inte.

Redogörelse från häktet i Helsingborg avseende rutinerna för befordran av utgående post

Av muntligt erhållen information från kriminalvårdsinspektör CC vid häktet i Helsingborg framgår bland annat att det är riktigt att intagna uppmanas skriva intagningsnummer eller bostadsrumsnummer på sin avgående privatpost, dock finns inget krav att skriva avsändare.

Vad gäller myndighetsposten finns inget krav att vare sig att ange avsändare, intagningsnummer eller bostadsrumsnummer. Myndighetspost befordras utan granskning utom i de fall misstanke finns om att avsändaren är oriktig.

När det gäller AA så har han undertecknat ett postgranskningsmedgivande och i samband därmed han har också fått en muntlig förklaring av kriminalvårdsinspektör CC om vad medgivandet innebär. CC menar vidare att ett angivande av intagningsnummer eller bostadsrumsnummer säkerställer att granskning enbart sker av försändelser som får granskas, det vill säga försändelser från intagna som lämnat postgranskningsmedgivande. I de fall stickprovskontroll görs av intagnas avgående privata post och det inte finns något sätt för häktet att identifiera vem som är avsändaren föreligger risk att intagna som inte medgett postgranskning blir föremål för otillåten granskning av sina försändelser. Härvid har Helsingborgshäktet ett krav på intagnas avgående privatpost att ange intagningsnummer eller bostadsrumsnummer.

Häktet i Helsingborg har som rutin att intagna på gemensamhetsavdelningar själva får lägga all sin avgående post, både privatpost och myndighetspost, i särskilt anvisad postbox. Härvid anser häktet i Helsingborg kan förtroligheten i kommunikationen mellan intagna och myndigheter garanteras dels genom att inget krav finns att ange vare sig avsändare, intagningsnummer eller bostadsrumsnummer på avgående myndighetspost, samt att den intagne själv lägger myndighetsposten bland all annan avgående post.

Vid tömning av postboxen sorteras avgående post i två högar, myndighetspost och privatpost, där myndighetsposten befordras utan vidare granskning. Privatposten granskas sedan utifrån att det finns angivet intagningsnummer eller bostadsrumsnummer, i de fall detta inte finns angivet befordras inte försändelsen utan att det kan säkerställas vilken intagen som är avsändaren.

Den privatpost som det finns angivet intagningsnummer eller bostadsrumsnummer på kontrolleras sedan mot avgivna postgranskningsmedgivande utifrån om posten ska befordras eller kvarhållas. Ur den privatpost som det sedan befunnits ska befordras utifrån avgivna postgranskningsmedgivande sker sedan stickprovsmässig granskning.

Region Syds bedömning

När det gäller uppgiften om att häktet i Helsingborg uppmanat AA att skriva sitt namn, intagningsnummer eller cellnummer som avsändare för att få avsända brevet till sin mor har detta inte gått att utröna i den del som rör uppmaningen att skriva namn. Helsingborgshäktet menar att man inte har en rutin eller krav om namn utan enbart intagningsnummer eller bostadsrumsnummer, uppgift står således mot uppgift i denna del.

Region Syd finner att häktet i Helsingborg har fungerande rutiner vad avser myndighetspost och granskningsreglerna vad avser denna.

När det gäller befordran av avgående privatpost har inte häktet i Helsingborg något krav på att avsändare skall anges, däremot skall på försändelsen den sifferkombination som är intagningsnummer eller bostadsrumsnummer anges så att försändelsen kan knytas till enskild intagen. Kriminalvården region Syd finner att ett angivande av de siffror som utgörs av intagningsnummer eller bostadsrumsnummer inte är att jämföra med att ange avsändare. Utan tillgång till Kriminalvårdens register kan någon uttolkning av avsändare inte göras, samtidigt säkerställer rutinen att privatpost från intagen som inte medgett postgranskning inte granskas.

Sammantaget finner Kriminalvården region Syd i utredningen i detta ärende inget att anmärka på häktet i Helsingborg. Ärendet översändes därmed till JO för slutlig handläggning och beslut.

AA gavs möjlighet att kommentera remissvaret.

Bedömning

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för relevant lagstiftning. Det redovisade kan sammanfattas med att det finns en viktig principiell skillnad mellan reglerna för intagna i kriminalvårdsanstalt om granskning av brev och motsvarande regler för häktade. I detta senare fallet krävs ett uttryckligt medgivande från den häktade för att granskning av en försändelse ska få ske.

Denna avgörande skillnad ställer krav på vilket sätt på vilket rutinerna för postgranskningen utformas. För ett häkte är det av central betydelse att man kan säkerställa att ett brev härrör från en intagen som har lämnat ett granskningsmedgivande, innan granskning sker. Därmed är det ofrånkomligen så att häktet måste ha en rutin som innebär att privatpost kan kopplas till en viss intagen.

Häktet Helsingborgs rutiner innebär att de intagna på sin privatpost måste ange intagnings- eller bostadsrumsnummer. Jag delar Kriminalvårdens uppfattning om att denna ordning inte är att jämföra med att ange avsändare. För att kunna avgöra vem som har skickat brevet krävs, precis som Kriminalvården påpekat, tillgång till Kriminalvårdens register. Den integritetskränkning som ordningen eventuellt innebär måste därmed beskrivas som mycket begränsad. Om man ändå skulle vilja minska verkningarna härav, vore det möjligt att ge de häktade möjlighet att ange intagnings- eller bostadsrumsnummer på en särskild lapp som fogas till försändelsen. När försändelsen sedan hanteras vid postgranskningen kan lappen avlägsnas. Med en sådan ordning behöver inte några nummer anges direkt på försändelsen.

Med dessa synpunkter avslutas ärendet.